

EXAMENSARBETE

GRUNDNIVÅ

Våren 2012

Sektionen för lärande

Vård och Omsorg

C-uppsats

Ökad måluppfyllelse på Vård och omsorgsprogrammet.

Intervjustudie med yrkeslärare

författare

Joachim Lundström

Handledare

Bengt Selghed

Examinator

Viktoria Olsson

Abstract

Lundström, J (2012) Ökad måluppfyllelse på Vård och omsorgsprogrammet. Increased aimfulfilment on the education of care in the upper secondary school. Högskolan, Kristianstad Lärarutbildningen.

Min erfarenhet efter att ha talat med lärare och elever på gymnasieskolans Vård och omsorgsprogram är att eleverna har svårigheter att nå målen med utbildningen. Detta har många orsaker och min erfarenhet är att mycket av lärarens tid ägnas åt att finna sätt att skapa lust och intresse i lärandet.

Hur skall lärare arbeta med pedagogiken för att öka intresset att lära hos eleverna?

Det har också väckt ett intresse hos mig huruvida lärlingsutbildning kan vara ett alternativ för vissa elever att öka sina möjligheter att klara av att genomföra utbildningen.

Arbetet syftar till att genom sex intervjuer med yrkesverksamma lärare på Vård och omsorgsprogrammet undersöka hur det pedagogiska arbetet skall bedrivas för att öka andelen elever som når sina utbildningsmål.

Svarsmaterialet visar att det finns en uppfattning hos lärarna att inlärningsstrategierna bör varieras utifrån eleven/elevernas behov och att utbildningsmålen skall delas upp i mindre delmål. Elevernas delaktighet och inflytande över undervisningen betonas som viktig. Hur lärarna kan arbeta med elevinflytande beskrivs. Det framkommer att lärlingsutbildning kan vara ett alternativ för vissa elever men att denna utbildningsform ställer högre krav på den enskilde eleven.

Lärarnas pedagogiska förutsättningar beskrivs och förslag på hur lärarna skall kunna arbeta för att ett bättre pedagogiskt arbete skall bedrivas framförs.

Olika strategier att stärka motivationen hos eleven har beskrivits och det framgår att det är betydelsefullt vilken eller vilka strategier lärare väljer för att fånga elevernas intresse att lära i en given situation.

Nyckelord: Didaktiska val, Elevinflytande, Intervjuer, Lärarnas arbetssituation, Lärlingsutbildning, Motivation, Mål, Relationellt förhållningssätt.

1. Förord

Jag vill givetvis tacka de lärare som jag hade förmånen att få intervjuas inför detta arbete.

Tack för er medverkan!

Utan er insats hade det inte blivit något av detta arbete.

Jag vill också passa på att tacka min handledare Bengt Selghed på Kristianstad

Högskola för stöd och vägledning under resans gång.

Tålmod, kunnande och flexibilitet är ord jag förknippar med Bengt.

En tanke går även till familjen som har visat tålmod och omtanke med mig.

Sjöhult 20120210

Joachim Lundström

2. Innehållsförteckning

1. Förord	2
2. Innehåll	3
2.1 Bakgrund	5
2.2 Lärlingsutbildning. Historik och utformning.....	6
3. Syfte	8
3.1 Frågeställningar.....	8
4. Teori och forskningsöversikt	9
4.1 Begreppet Motivation.....	9
4.2 Inre och yttre motivation.....	9
4.3 Latent och manifest motivation.....	10
5. Motivationsteorier	11
5.1 Olika perspektiv och teoribildningar rörande motivation.....	11
5.2 Teori X och Y.....	12
5.3 Motivation och hygienfaktorer.....	12
5.4 Det biologiska perspektivet.....	13
5.5 Behaviorismen.....	13
5.6 Kognitivismen.....	13
5.7 Motivationspsykologi.....	14
5.8 Teorier om motivation i den pedagogiska världen.....	14
6. Andra aspekter med betydelse för motivation	15
6.1 Förkunskaper och elevinflytande.....	16
6.2 Lärares betydelse för studiemotivation.....	16
6.3 Begreppet Pygmalion.....	17
6.5 Först handla och därefter förstå.....	18

6.6 Känsla av sammanhang.....	18
6.7 Motivation definierad av elever på gymnasieskolan.....	18
6.8 Studiemotivation och hinder.....	19
7. Styrdokument.....	20
8. Metod.....	21
8.1 Val av metod	21
8.2 Val av målgrupp.....	21
8.3 Etiska överväganden.....	21
8.4 Genomförande och bearbetning.....	22
8.5 Tillförlitlighet.....	23
9. Resultat.....	24
9.1 Individ och verklighetsanpassning av program och kursmål.....	24
9.2 Didaktiska val.....	26
9.3 Relationellt förhållningssätt med elevinflytande och delaktighet.....	28
9.4 Lärarnas arbetsförhållanden och förändrade yrkesroll.....	29
10. Diskussion	31
10.1 Individ och verklighetsanpassning av program och kursmål.....	31
10.2 Didaktiska val.....	32
10.3 Relationellt förhållningssätt med elevinflytande och delaktighet.....	34
10.4 Lärarnas arbetsförhållanden och förändrade yrkesroll.....	36
11. Slutsats.....	37
12. Avslutning.....	37
13. Referenser.....	39

2.1 Bakgrund

”Frågan om lusten att lära-alltså motivationen-är central för den svenska skolan och, skulle jag vilja påstå, för alla skolor i alla länder. När man talar med vuxna människor om deras skolgång under barn- och ungdomsåren så vibrerar berättelserna av starka känslor-offta är det då fråga om hågkomster av den leda, den rädsla och den bedövande långtråkighet man erfor under studietiden” (SOU 2000:19, s 32 Bengt Börjesson).

Vi ägnar en lång tid inom skolans väggar för att förhoppningsvis lära oss en massa nyttiga och spännande saker som vi kommer berikas av här och nu och i framtiden. Men hur kan vi optimera lusten hos den enskilde eleven att lära och uppnå goda resultat?

Hur skall vi bära oss åt för att motverka de upplevelser av skolan som beskrivs av Bengt Börjesson i inledningen?

Jag har med min bakgrund som sjuksköterska och under min utbildning till vårdlärare genom mina erfarenheter från verksamhetsförlagd utbildning (VFU) alltmer blivit intresserad av lärlingsutbildning på vård och omsorgsprogrammet i gymnasieskolan som varit på försök på en del skolor under några år. Min upplevelse är att en stor del av arbetet för mig och mina handledare handlat om att på olika vis finna sätt att motivera eleverna till att lära. Ofta är dessa elever skoltrötta och många gånger har de ej valt vård och omsorgsprogrammet som första val enligt aktuell statistik (Dnr 2011:697). Detta kan vara försvårande omständigheter i motivationsarbetet och i samband med detta har min undran varit om en utbildningsform som Lärlingsutbildning med betydligt mer praktik kan underlätta att finna lust och intresse till att lära. Fokus i arbetet kommer att ligga på vad lärare anser är befrämjande faktorer för att öka måluppfyllelsen oavsett om eleven genomgår lärlingsutbildning eller traditionell variant. Jag kommer även att undersöka hur man definierar begreppet motivation och vad det finns för faktorer som befrämjar motivation. Det är ett omfattande och mångbottnat begrepp men det är rimligt att anta att detta kan komma att beskrivas som en faktor för ökad måluppfyllelse i något sammanhang i lärarnas svar. Under min utbildning har vi ofta diskuterat kring didaktik och pedagogik. Vi har berört motivation som en del av det pedagogiska arbetet bla genom Ahl (2004). Min insikt från min egen praktik har blivit att konsten och förmågan att hitta metoder att motivera är betydligt viktigare än de didaktiska tillvägagångssätten. Jag är medveten om att det är sammankopplat men att du som lärare kan använda inlärningsmetoder efter de senaste vetenskapliga slutsatserna men inte uppnå resultat då du inte lyckas skapa motivation

hos eleven att vilja lära. Skall du lyckas i din gärning som lärare måste du på olika sätt och i olika sammanhang kunna finna sätt att motivera, och *hur* gör man då detta?

En annan aspekt som det är rimligt att anta kan ha betydelse för en ökad måluppfyllelse är lärlingsutbildning som ett alternativ.

Tanken är att genom intervjuer med lärare få en tydligare uppfattning om vad som befrämjar ökad måluppfyllelse.

Vad anser lärare är befrämjande faktorer för att bättre nå målen med utbildningen?

2.2 Lärlingsutbildning. Historik och utformning

Lärlingsutbildning på vård och omsorgsprogrammet är en relativt ny företeelse och har introducerats av nuvarande regering och varit på försök sedan 2008 (Skolverket 2008) och det har gjorts en utvärdering (SOU 2010:75) som kom till slutsatsen att utbildningsformen bör bli permanent. Närmare tvåhundra skolor i landet har provat detta utbildningsalternativ och för många elever har det inneburit ett alternativ och kanske ett mer intressant sätt till utbildning och också möjligen bättre kontakt med potentiellt blivande arbetsgivare. Utbildningen som bedrivits på försök åren 2008-2011 enligt Holm (2009) har haft följande struktur med vissa lokala variationer :

1. Minst 50% av undervisningen är arbetsplatsförlagd
2. Andelen undervisningstimmar i kärnämnen är reducerad vilket innebär att utbildningen ej är högskolekvalificerande men det finns möjlighet att genom individuellt val anpassa sina studier för att möjliggöra kvalificering till högskola (Skolverket 2011).

Statsmakten genom utbildningsdepartementet har tagit intryck av hur man gjort liknande försök med lärlingsutbildningar i närliggande länder med gott resultat tidigare och en kartläggning visade att de även bidrar till att minska ungdomsarbetslösheten. Andra faktorer som ansågs vara viktiga var elevernas möjlighet att få lön under utbildningstiden samt att utbildningen visade sig vara mer lönsam både för skola och arbetsgivare och elev. Åtminstone hävdas sådana samband i dessa länder och genom deras myndigheters slutsatser. Syftet med denna kartläggning var att göra en jämförelse mellan fyra länders utbildningssystem och att komma fram med ett förslag till hur ett svenskt exempel skulle kunna utformas. Länderna ifråga var Tyskland, Finland, Österrike och Danmark (Skolverket 2006).

Då det gäller lärandets kvalitet genom en lärlingsinriktning beskriver Holm (2009) genom intervjuer med lärare, elever och handledare att lärandet påverkas i positiv riktning. Det anses

att arbetsplatsförlagd utbildning har en motivationshöjande effekt och att interaktionen mellan teori och praktik stärks. Men också att en form av fostran ingår då eleven tillbringar mer utbildningstid ute på en arbetsplats. Detta ser både lärare, elever och handledare som positiva inslag enligt Holm.

Nu har lärlingsutbildning varit på försök och kommer enligt beslut från riksdagen att etableras som en permanent del av gymnasieutbildningen. Det som framkommit efter en utvärdering av nationella lärlingskommittén (2010) är att bland annat följande faktorer anses viktiga att förändra och stärka.

1. Skolans ansvar bör förtydligas.
2. Styrdokument bör brytas ner till utbildningsavsnitt.
3. Handledarutbildning för alla företag som tar emot lärlingar.
4. Etablering av ett nationellt lärlingsråd.
5. Regional samverkan.
6. Ersättning till företagen.

Finns det faktorer som befrämjar en högre måluppfyllelse i utbildningen och kan respondenternas svar ge en antydning om att motivation och lärlingsinriktning har en betydelse?

3. Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka på vilka sätt elevernas förmåga att uppnå utbildningsmålen på Vård och omsorgsprogrammet kan ske i högre omfattning. Samt om det kommer framgå att motivation och lärlingsutbildning är viktiga faktorer.

3.1 Frågeställningar

Följande frågor söker jag svar på:

1. Vad anser lärare på Vård och Omsorgsprogrammet är viktiga faktorer för att befrämja en högre måluppfyllelse på programmet?
2. Varför anser lärare att det är viktiga faktorer?
3. Hur kan en högre måluppfyllelse uppnås, enligt lärarna?

4. Teori och forskningsöversikt

Jag kommer i detta avsnitt att beskriva olika aspekter och teorimodeller som antas påverka och inverka på lärandet.

4.1 Begreppet motivation

En av de faktorer som kan antas inverka på studieresultat och förmåga att uppnå utbildningsmål är motivation, enligt respondenterna, och därför kommer en fördjupning att ske i detta begrepp.

Enligt Nationalencyklopedin (2010) definieras motivation som:

En psykologisk term för de faktorer hos individen som väcker, formar och riktar beteendet mot olika mål (Nationalencyklopedin 2010 s. 474).

Börjesson beskriver begreppet motivation på följande vis;

Jag avser med detta ord helt enkelt lust och vilja att lära (SOU 2000:19 s. 32).

4.2 Inre och Yttre motivation

Jenner (2004) beskriver motivation enligt följande:

En inre drivkraft, grundad i behov, önskningar eller förväntningar utlöser beteenden eller handlingar riktade mot vissa mål, som kan vara yttre eller inre. Vare sig målen uppnås eller inte, så blir resultatet en modifiering eller förstärkning av den inre drivkraften (Jenner 2004 s. 42).

Vidare anser Bandura (1997), Giota (2002) att motivationsbegreppet innefattar känslor, attityder, mål samt individens uppfattningar om den egna kompetensen.

Vid en genomgång av litteratur i ämnet beskrivs ofta motivation uppdelat i *inre* och *yttre* motivation. Inre motivation beskrivs på olika sätt men en sammanfattande term är när något upplevs som meningsfullt att lära. Något som kommer inifrån och har en inneboende drivkraft genom lust och nyfikenhet. När vi drivs av en inre kraft så behöver vi inget motiv eller straff för att genomföra aktiviteten, utan aktiviteten är belöningen enligt Woolfolk, Hughes & Walkup (2008).

Steinberg (2006) ger några konkreta tips på hur läraren bör bemöta elever i en klass inför en ny kurs med betoning på att motivera eleverna att göra sitt bästa. Han anser att det genom en dialog med eleverna bör synliggöras för dem just vad som kan vara deras individuella inre motivation genom att fokusera och lyfta fram elevens styrkor och framsteg i lärandet inte bara

i början av lärandet utan också sedan tidigare kurser och under hela processen. Genom detta tillvägagångssätt lyckas kanske läraren med att stimulera den inre motivationen vilket gör den yttre motivationen mindre betydelsefull.

Yttre motivation definieras på olika sätt men innebörden beskrivs genom följande formulering;

Aktiviteten eller lärandesituationen hålls vid liv för att eleven hoppas på en belöning eller att uppnå ett mål enligt Imsen (2000). Här ligger kursmålen, betyget, möjligheter till vidare studier eller arbete men även uppmärksamhet och beröm från betydelsefulla personer i elevens omgivning.

Dysthe (2007) beskriver faktorer som är viktiga för att befrämja motivation. Hon talar om att lärarna skall visa att de menar att eleverna har något att bidra med i lärandeprocessen och att de är med och påverkar inlärningsprocessen. I samband med detta har lärare och elever tillsammans gjort upp vad som förväntas för att nå inlärningsmålen. En sista och viktig del är att eleverna kan se en koppling mellan det de skall lära sig och sina erfarenheter och sitt eget liv. Detta kan appliceras till vård och omsorgsutbildningen eller andra delvis praktiska utbildningar då man lär genom att koppla sina praktikerfarenheter och andra livserfarenheter till den teoretiska kunskapen och att detta då det fungerar ger en känsla av sammanhang och meningsfullhet hos eleven.

4.3 Manifest och latent motivation

Det har framkommit att motivation som begrepp är en allmänmänsklig företeelse och en mänsklig förmåga. Revstedt (2007) anser att omotiverade människor ej finns. Han talar om begreppen *manifest* och *latent* motivation. Han formulerar påståendet att alla människor är mer eller mindre motiverade, men att motivation finns hos alla. Att alla innerst inne är motiverade genom en strävan mot ett meningsfullt liv. Det nyfödda barnet är manifest motiverat genom lust och nyfikenhet att lära men att resan genom livet kan skapa ett tillstånd av latent motivation. Förklaringen ligger här i vilka värderingar och vilken självbild personer har och hur hon upplever sin livssituation. Latent motivation enligt Revstedt (2007) innebär att motivationen är vilande och att den kan väckas till liv genom att skapa en känsla av meningsfullhet.

5. Motivationsteorier

5.1 Olika perspektiv och teoribildningar rörande motivation

Carl Rogers anser att alla människor är motiverade att utveckla sin fulla potential. För att göra detta behöver hon utveckla en positiv självbild. Han menar att drivkraften för människor i grunden är att lyckas med att förverkliga sig själva enligt Ahl (2004). Även Maslow är inne på samma tankegångar i sin behovsteori. Denna modell har fått stort genomslag för sin tydlighet och sin förmåga att få med allt. Men har också kritiserats för att vara en skrivbordsprodukt och just för att den omfamnar allt. Maslow menar att vi människor har vissa grundläggande behov som är ordnade utifrån de mest basala först. Behoven är uttryckta i en pyramid (figur 1) där de fysiologiska behoven kommer först och utgör basen. Detta är att få mat, vätska, värme och utan att dessa behov blir tillfredställda kan det inte ske en förflyttning upp i behovspyramiden. Hans tanke är att det sker en förflyttning vidare uppåt efterhand som ett behov blir tillfredställt på en viss nivå men det finns ingen absolut nödvändighet i att slaviskt följa ordningsföljden, enligt Maslow. Som ett exempel kan anges att individen kan ha ett väl fungerande socialt nätverk och ha ett acceptabelt boende utan att för den skull kunna äta sig mätt varje dag.

Figur 1. Maslows behovspyramid. Källa: Steves seasilife.com

Efter de fysiologiska behoven nämner han behov av *trygghet, kärlek, tillhörighet, uppskattning* och behov av att *förstå* sin omgivning. Dessa behov leder till det optimala målet vilket även för honom är *självförverkligande*. Att lyckas nå sin yttersta potential och önskan. Hans grundtes är att behov motiverar handling enligt Ahl (2004).

5.2 Teori X och Y

En annan intressant teorimodell är McGregors teori X och Y. Denna teori har snarlika psykologiska beröringspunkter med det fenomen som benämns Pygmalion (se sid 17) där chefens (lärarens) åsikt om människans (elevens) natur påverkar den strategi denne väljer. Strategin påverkar i sin tur underordnades beteenden och detta bekräftar för chefen att hans uppfattning är riktig. Enligt chefen är utgångspunkten om människan att denne är lat, ogillar och vill undvika arbete. Denna modell kallas teori X. Här behöver chefen övervaka personalen för att de skall arbeta och den enda motivationsfaktorn är lönen. Teori Y skall beskriva motpolen där utgångspunkten är att människor är arbetsamma, söker och accepterar ansvar och är kreativa. Med denna tankemodell skall chefen sörja för goda arbetsförhållanden med delaktighet och självbestämmande. Detta skall underlätta för den enskilde medarbetaren att både förverkliga sig själv som ett yttersta mål men även uppfylla arbetsgivarens mål. McGregors anser att människor inte motiveras av andra. De motiverar sig själva om förutsättningar finns vilket är chefens (lärarens) ansvar att tillgodose tillsammans med eleverna enligt Ahl (2004).

5.3 Motivation och hygienfaktorer

Herzberg menade också att människan har behov. Han begränsade dock dessa behov till två huvudkategorier och endast en av kategorierna kunde anses vara motiverande för att prestera. Han genomförde en undersökning genom att intervjua tvåhundra ingenjörer 1959 och fann i sina slutsatser att det fanns som han valde att namnge det; motivationsfaktorer och hygienfaktorer. Enligt Herzberg är motivationsfaktorerna direkt knutna till vad personen gör. Detta kan vara faktorer som resultat, erkännande, stimulerande arbete, ansvar, möjlighet att växa och att göra karriär. Omkringliggande faktorer som Herzberg kallar hygienfaktorer är omständigheter som kan befrämja och stimulera den enskilde att prestera, att motiveras. Exempel på sådana faktorer kan vara; policy, arbetsledning, lön, relation till chef, inflytande och medbestämmande över arbetets innehåll, anställningstrygghet samt hur arbetet påverkar och inverkar på privatliv. Alltså de omkringliggande omständigheterna.

Även om det är en studie gjord på vuxna är det troligt att den kan appliceras in i skolans värld och på det arbete som bedrivs genom lärandet och relationen lärare-elev.

Man bör kanske sätta nya namn på vissa omkringliggande (hygienfaktorer) men drivkrafterna och motivationsförstärkningarna finns där (Ahl 2004).

5.4 Det biologiska perspektivet på motivation

Det finns som framgår olika perspektiv på vad som är drivkrafter till motivation. Den biologiska förklaringsmodellen anger att om vi människor uppfyller kroppens behov belönas vi av en kroppslig mekanism genom endorfinpåslag. Endorfin är ett kroppseget ämne som då det kommer ut i blodbanan och upp till hjärnan ger en känsla av tillfredställelse. Denna känsla motiverar individen att återupprepa sitt beteende (Smith 1993).

5.5 Behaviorismen

Ett annat perspektiv att inta är den behavioristiska förklaringsmodellen. Företrädare för denna tankegång är bla Pavlov som blev känd genom sina experiment på hundar; då han ringde i en klocka varje gång hundarna fick mat ökade med tiden hundarnas salivutsöndring för att slutligen resultera i att hundarna fick salivutsöndring endast av att höra en klocka ringa utan att det medförde att de fick mat samtidigt (Stensmo 2007). Skinner utvecklar teorin att man kan förändra eller skapa beteenden genom belöning och bestraffning. Tanken är att genom att ge positiv förstärkning till det beteende man vill uppmuntra upprepas detta och det beteende man vill förändra bestraffas genom att belöning utesluts eller en ren bestraffningsåtgärd vidtages. Detta innebär att om personen gör något bra enligt tolkaren belönas detta men gör personen något dåligt bestraffas detta och sannolikheten är då att personen upprepar ett uppskattat beteende och undviker ett bestraffande beteende (Friedman & Schustack 2003).

5.6 Kognitivismen

Enligt det kognitiva perspektivet kopplas motivation ihop med målet. Personens förväntningar och värdering av målet spelar en betydande roll för drivkraften till att motivera sig. Det är inom dessa tankemodeller som inre och yttre faktorer till motivation beskrivs. Det som dock forskare på senare tid kommit fram till genom studier är att yttre motivation kan reducera befintlig inre motivation varpå man har dragit slutsatsen att människan möjligen hellre använder sig av yttre än inre motivationsfaktorer om möjlighet uppstår (Smith 1993).

Vid en beskrivning av hur skolarbetet fungerar och lärarnas uppställande av mål är målen tydligt en yttre motivationsfaktor vilket skulle kunna leda till att elevernas inre

motivationsfaktorer minskar eller försvinner helt (Carver & Scheier 2000). Det är här betydelsefullt för den inre motivationen att aktiviteterna i skolan är meningsfulla och tydliga och ej abstrakta enligt Dewey (2004).

Piaget betonar betydelsen av personers förvärvade och etablerade självbild bla genom en förklaringsmodell med scheman. Han menar att människor bygger upp en modell för hur hon skall förstå sin omvärld och hur hon skall hantera olika situationer vilket leder till en bestämd framtida självbild. Om man har en positiv självbild leder detta till att förstärka motivationen positivt och vice versa (Smith 1993).

5.7 Motivationspsykologi

Begreppen som är genomgående inom motivationspsykologi är behov, motiv och press. Här förklaras behov som en inre önskan om något. Det uppstår en känsla av att något saknas och i och med detta ett behov att tillfredsställa det eftertraktade. Behoven delas upp i primära och sekundära; exempel på primära behov är de fysiska och sekundära behov kan vara själförverkligande i olika former.

Motiv kan förklaras genom de strategier vi väljer för att uppfylla våra behov. Press i sin tur är en källa och drivkraft till motiv och i sin förlängning att uppfylla eventuella behov. Press kan dock leda till motiv för en handling utan att befintligt behov finns (Carver & Scheier 2000).

5.8 Teorier om motivation i den pedagogiska världen

Det finns teorier som fokuserar på den pedagogiska miljön och en av dessa är motivationsteorin. Denna teori hävdar att motivation handlar om belöning. Om omedelbar belöning existerar kan beteenden förändras vilket är snarlikt behaviorismen. Utifrån denna utgångspunkt beskrivs fem basbehov som bör uppfyllas. Dessa basbehov är i sin tur snarlika Maslows behovsteori och namnges som;

1. Överlevnad och fortplantning
2. Kärlek och tillhörighet
3. Makt
4. Frihet
5. Lustfylldhet

Det hävdas att dessa behov är djupt mänskliga och när dessa behov blir uppfyllda skapar man harmoniska och väl motiverade elever (Glasser 1996).

Ytterligare en teori, prestationsteorin, har sin tyngdpunkt i betydelsen av prestationen och hävdar att prestationen i sig är motivationskällan. Att prestera ett bra resultat genom en inre drivkraft är det väsentliga även om det inte leder till någon yttre belöning enligt Imsen (2000). En tredje teori som anses väl applicerbar inom pedagogiken enligt Jenner (2004) är attributionsteorin där fokus ligger på att motivation är kopplat *till* någonting. Att man är motiverad i förhållande till något och att det skall finnas ett mål och en riktning mot detta mål. Enligt Jenner (2004) finns det tre faktorer som stimulerar motivation enligt attributionsteorin och dessa är:

1. Möjlighet att uppnå målet
2. Värdet av målet; är målet eftersträvansvärt. Vad är nyttan?
3. Sannolikheten av att misslyckas

Kopplat till detta finns en modell för att beskriva orsaker till framgång eller misslyckande i att motivera sig i förhållande till ovan beskrivna faktorer;

1. Förmåga (personlig kapacitet, begåvning)
2. Ansträngning (flit, vilja och lust)
3. Uppgiftens svårighet
4. Tur och otur

Detta är något lärare i sitt arbete bör ha insikt i och förståelse för i sin syn på eleverna och deras förmåga att motivera sig själva enligt Jenner (2004).

6. Andra aspekter med betydelse för motivation

6.1 Betydelsen av elevens hemförhållanden

En lärare beskriver betydelsen av hemförhållanden i motivationsarbetet enligt Henriksson (2007) och belyser att föräldrarnas engagemang i barnens studier och i vilken omfattning de kan stödja sina barn i studierna sannolikt påverkar studieresultatet. I detta sammanhang beskrivs också de grundläggande fysiologiska behoven enligt Maslows modell enligt Ahl (2004) i form av trygghet och kärlek. Dessa tillskrivs stor betydelse för i vilken omfattning eleven kan motivera sig själv att studera.

6.2 Förkunskaper och elevinflytande

Detta fenomen beskrivs av Jenner (2004) där han betonar att elevens förkunskaper är avgörande för om denne uppfattar ämnesstudierna som betungande eller inte. Då detta kan vara en försvårande omständighet vad gäller motivation menar Jenner att det är av vikt att läraren är medveten om detta problem och anpassar undervisningen och låter eleverna vara med och påverka undervisningsupplägget. Detta och att för eleven tydliggöra framsteg kan bidra till att öka elevens tilltro till sin egen förmåga och befrämja självbilden och i förlängningen öka motivationen till studier.

Ett liknande resonemang förs fram av elever genom en intervjustudie på Omvårdnadsprogrammet. Resultatet visar att eleverna vill vara med och påverka upplägget av undervisningen. Och även att läraren är engagerad och intresserad av eleverna och att undervisningen är på en nivå som innebär en utmaning i nivå med den kunskap eleverna redan besitter enligt Haili & Karlsson (2009).

6.3 Lärarens betydelse för studiemotivation

Lärarens betydelse som person för att skapa studiemotivation framhålls i flera intervjustudier med elever som viktig enligt Andersson (2010). När elever fick frågan; vad som gör en bra lärare till bra- svarade de att egenskaper som att vara omtänksam, att vara positiv, att vara engagerad och att besitta social kompetens var grundläggande faktorer för att framhäva motivation. Läraren skall också gärna ha en förmåga att skapa variation i lärandet och lektionen skall vara "lite ut över det vanliga" enligt Holmberg (2009).

När vårdlärare fick frågan vad som var viktiga förmågor att besitta i sitt yrke svarade de att förmågor såsom att vara lyhörd, personlig, uppmuntrande, relationell och att anpassa och hantera olika undervisningssituationer var viktiga faktorer i lärarutövandet enligt Heymann & Sandström (2008). Detta sammanfaller väl med elevernas önskemål.

I kontakten med eleverna och i lärandet har White (1997) sex punkter han anser väsentliga för att stimulera till en god lärande miljö.

Engagemang och entusiasm. Visa att du är intresserad och kunnig i ämnet.

Föräldrars delaktighet i utbildningen Informera och uppdatera föräldrarna i vad eleverna lär i skolan.

Meningsfullhet i skolarbetet Det skall kännas meningsfullt för eleverna att lära sig givet stoff.

Variation i undervisningsmetoder Att variera hur eleverna tillgodogör sig sitt lärande.

Återkoppling Ge eleverna bra och konstruktiv respons på deras arbete. Vägledning.

Att vara personlig Visa att du bryr dig om eleverna och försöker skapa en personlig relation till dem vilket stärker motivationen att lära.

Jenner (2004) anser att motivation är en följd av de erfarenheter hon har och det bemötande hon får. Elevernas motivation är en spegling av lärarens motivation. I detta avseende är det viktigt att som lärare ha en god förståelse för hur viktig rollen som förebild är.

Balansen mellan lärarens och elevernas målsättning med undervisningen är viktig hävdar Giota (2002) vilket kan kopplas till en norsk studie som visar att eleverna värderade medbestämmande över utbildningens innehåll och en engagerad lärare som motivationsstärkande faktorer enligt Stornes, Bru och Idsoe (2008).

Enligt Jäverberg och Taravosh (1997) är det fyra faktorer som måste uppfyllas för att en företagsledare skall vara totalt motiverad. Dessa är att:

1. Jobbet skall vara meningsfullt i sitt sammanhang.
2. Svårighetsgraden personligen anpassad.
3. De skall fungera att själv kunna påverka sin arbetssituation.
4. Bra relation till medarbetare och chef.

6.4 Begreppet Pygmalion

Vad som också framförs i olika studier som betydelsefullt vad gäller motivationsfaktorer är ett begrepp som fått namnet Pygmalion.

Det kan beskrivas genom att läraren har en i förväg ställd förväntan och uppfattning om eleven vilket genom en psykologisk relationell process innebär att eleven medvetet och omedvetet agerar för att motsvara och uppfylla lärarens uppfattning och "bild" av eleven. Detta beskrivs som fenomen 1968 i en forskningsstudie i USA som fick namnet "Pygmalion in the classroom". Här beskrivs att förväntningar från lärare påverkar elevernas självuppfattning, vilket i sin tur påverkar deras prestationer. Detta illustreras på följande vis:

Lärlärförväntningar som självuppfyllande profetior:

1. Läraren skapar sig tidigt i undervisningen olika förväntningar på elevernas beteende och prestationer.
2. I överensstämmelse med dessa förväntningar uppför sig läraren på olika sätt gentemot olika elever.
3. Detta signalerar till eleverna vad de förväntas prestera och hur de förväntas uppföra sig.
4. På längre sikt påverkar detta elevernas självuppfattning, motivation och ambitionsnivå, vilket i sin tur påverkar deras arbete och beteenden i klassen.
5. Läraren stärker därmed de förväntningar hon tidigare skapat.

6. På lång sikt kommer de elever som läraren har stora förväntningar på att realisera sin potential. De elever som läraren har låga förväntningar på kommer att prestera sämre än vad de potentiellt skulle kunna göra. (Rosenthal & Jacobson 1968).

Sannolikt har många ungdomar genom sin skolgång blivit ”stämplade” som problembarn av olika anledningar och påtar sig denna roll genom en förväntan från läraren av uppvisande av ett visst beteende och att detta fortskrider så länge ingen vågar och kan bryta mönstret och beteendet. Detta beskrivs som en psykologisk process genom en studie av Thornberg (2006) där en sekundär avvikelse sker som leder till att personen börjar tro på och acceptera stämplingen som verklig.

6.5 Först handla och därefter förstå

Är det möjligt att påverka studiemotivation genom att lägga tyngdpunkt vid och börja i det praktiska görandet för att därefter ta del av den teoretiska kunskapen kring görandets principer?

Dewey (2004) återkommer ofta till vikten av det praktiska och att lyfta fram betydelsen av handens arbete. I detta ligger också tanken om att fostrandet genom att vara del av ett verkligt arbetslag ger krav på att träna socialisering.

Lärlingsutbildning i dess form kan antas stimulera till detta men det finns även andra didaktiska varianter med samma innebörd som exempelvis ULVE (utvecklande, lärande vårdighet) där elever får möjlighet att i verklig vårdmiljö lära sig vårdandets principer på riktiga vårdtagare.

6.6 Känsla av sammanhang (KASAM)

Det finns mycket empiri för att det ligger i människans natur att det är betydelsefullt att förstå det sammanhang hon befinner sig i. KASAM är ett välkänt begrepp som betonar betydelsen för den enskilde individen av känsla av sammanhang i tillvaron. Enligt KASAM uppnås känsla av sammanhang om följande tre villkor i tillvaron uppnås; hanterbarhet, begriplighet och meningsfullhet (Antonovsky 2005).

Dessa villkor spänner över hela livssituationen och benämns som ett salutogent perspektiv i meningen att det handlar om hälsan i människans hela livssituation. Detta används inom arbetslivet för att förstå och förebygga hälsoproblem och kan med samma användbarhet appliceras på skolan, dess elever och lärare.

6.7 Motivation definierad av elever i gymnasieskolan

Vid en intervjustudie gjord av Andersson (2010) där elever på gymnasieskolan blev tillfrågade att beskriva ordet motivation svarade en elev: "Viljan att göra något" medan en annan elev svarade: "Tycker man inte att de är tråkiga (saker, min amn.) så behövs ingen motivation utan då görs det självmant. Då gör man saker för att man tycker om att göra dem". En tredje elev uttryckte ett behov av att ha ett konkret mål att sikta mot för att motivera sig. När de fick frågan vad som kunde motivera i skolsituationen beskriver en elev att det var pengar och att ej göra sin mamma besviken medan en annan elev svarade att det var motiverande att lära sig nya saker, att drivas av nyfikenhet.

En hel del av ungdomarna betonade att lärarna har en viktig roll att spela för motivationen. Återkommande var att de värderade att läraren visar att de bryr sig, att man behandlas som en person vars åsikter är viktiga. Men även att uppleva att läraren har ett engagemang och är kunnig i sitt ämne. Eleverna beskrev också att det var viktigt att få förklarar saker på ett tydligt sätt så att man förstod varför det var viktigt att lära sig och att läraren uppmuntrade och gav beröm.

När de skulle svara på vad som kunde påverka deras motivation blev faktorer som att vara utvilad, att ha ätit ordentligt men även att vara med och påverka undervisningssituationen betonade. Att få gjort saker på egen hand värderades. Att lyckas få gjort saker utan lärarens hjälp ökade självförtroendet och självkänslan.

6.8 Studiemotivation och hinder

Vad gäller studiemotivation och hinder för detta delar Ahl (2004) in detta i olika nivåer i sin sammanfattning. På engelska namnges dessa nivåer till:

- Dispositional variables
- Situational variables
- institutional variables

Med *dispositional variables* menas personlig nivå och med detta menas hinder på den personliga nivån. Exempel kan vara allmänt otillräckligt självförtroende eller specifikt dåligt självförtroende att klara studierna. Det kan även vara tidigare negativ erfarenhet av utbildning och att man identifierar sig med en social grupp som inte ser sig som studerande.

Nästa nivå är situational variables och med detta menas att det till stor del är kopplat till person men också till viss del beskriver omständigheterna kring personen även om detta blir mer tydligt på nästa nivå. Exempel på situational variables kan vara; Brist på tid, brist på intresse och brist på konkret förväntat resultat med studierna.

Den sista nivån, institutional, är mer på strukturnivå och beskriver omständigheter och förutsättningar för den enskilde att studera. Det anses att följande faktorer kan påverka studiemotivation, nämligen brist på tillgänglighet till studier, brist på information om studiemöjligheter, brist på barnomsorgsmöjligheter. Men här beskrivs även problem att studiefinansiera, att scheman för studier ej är anpassat till vuxna (ej ett elevproblem.min anm). Men även faktorer som att studier skall kunna leda till arbete eller bättre arbete är motivationshöjande (Ahl 2004).

Detta beskrivs av Egidius (2005) genom följande formulering:

Att det man lär skall vara meningsfullt och att det är något man har eller kommer få nytta av. Det som framkommer och betonas i många framställningar är att motivation i grunden är ett relationellt begrepp som förstås i förhållande till *något*. Alltså att man är motiverad måste kopplas till en konkret gärning. Och att motivationsfaktorerna ägs av den enskilde. En annan person kan inte äga tolkningsföreträde på vad du bör motiveras av och därför anse att du är omotiverad om du inte gör det som personen anser meningsfullt om du inte själv anser det.

7. Styrdokument

Vad anger våra styrdokument, läroplanen för gymnasieskolan, om motivation?

Ordet motivation finns ej med i läroplanen men strategier för att arbeta för att stimulera motivation finns formulerade. Om motivation kopplad till lärlingsutbildning och att en lärlingsutbildning skulle främja motivation säger läroplanen följande;

Kunskap kommer till uttryck i olika former-såsom fakta i förståelse, färdighet och förtrogenhet-som förutsätter och samspelar med varandra /.../ Elevernas kunskapsutveckling är beroende av om de får möjlighet att se samband. Skolan skall ge eleverna möjlighet att få överblick och sammanhang /.../ Den värld eleven möter i skolan och det arbete eleven deltar i skall förbereda för livet efter skolan /.../ Skolan skall stärka elevernas tro på sig själva och ge dem framtidstro (Lpf 94 s. 6).

Under riktlinjer till vad läraren *skall* är det också angivet vissa formuleringar som med lite god vilja kan tolkas som motivationsrelaterade, nämligen;

Stärka varje elevs självförtroende samt vilja att lära /.../ upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt (Lpf 94 s. 11).

Vad gäller just utformningen av lärlingsutbildning anges att följande formulering stödjer denna typ av utbildningsform;

i undervisningen skapa sådan balans mellan teoretiska och praktiska kunskaper som främjar elevens lärande (Lpf 94 s. 12).

8. Metod

8.1 Val av metod

Mitt val av insamlingsmetod är fem intervjuer samt ett skriftligt svar på mina frågor från en respondent som ej kunde närvara till en intervju. Fem av sex var således intervjuer. Detta för att kunna få en mer direkt kontakt med den utfrågade vilket är mer intressant och förhoppningsvis ger mer utvecklande svar. Dock har jag under processens gång tänkt att en observationsstudie kunde vara intressant att göra i framtiden då samspelet med eleverna vid didaktiska överväganden kunde vara intressant att uppleva direkt.

Respondenterna har ej fått ta del av frågorna innan intervjutillfället för att befrämja spontana svar.

8.2 Val av målgrupp

Jag har intervjuat sex lärare på vård och omsorgsprogrammet på utbildningsplatser i södra Sverige. Jag har ringt runt till olika skolor och frågat om aktuella lärare ville delta och svara på mina frågor i en intervju. Deltagarna är uttagna efter att ha svarat ja till att delta vid telefonkontakt. Innan de svarade ja fick de kort information om syftet med intervjun och vad mitt arbete skulle fokusera på. Anledningen att intervjugruppen är lärare är att de har möjlighet att göra en jämförelse mellan tidigare utbildning och aktuell på de skolor där lärlingsutbildning finns som alternativ.

En lärare svarade skriftligen på mina frågor. Samtliga lärare kom att bli kvinnor vilket kan ha betydelse för resultatet.

8.3 Etiska överväganden

Vid vetenskapliga arbeten finns vissa regler att ta hänsyn till vad gäller etiska principer. Enligt Vetenskapsrådet gäller det att följa och ta hänsyn till fyra huvudkrav då man genomför sitt arbete. Gustafsson, Hemerèn & Petersson (2005) beskriver dessa på följande vis. Det första är samtyckeskravet som innebär att den intervjuade har rätt att själv bestämma om de

vill medverka. Nästa krav är informationskravet vilket innebär att man kortfattat skall ge information om syftet med intervjun och att de svar som man får in kan komma att behandlas och användas i den skriftliga sammanställningen. Det tredje kravet är konfidentialitetskravet vilket betyder att det material man samlar in hanteras med sekretess och att materialet efter transkribering förstörs. Det är viktigt att vara noga med att ej röja någon information i sammanställningen som kan avslöja och identifiera intervjuobjekten. Avslutningsvis behandlas nyttjandekravet vilket innebär att man tydliggör för de intervjuade att materialet kommer att delges handledare till arbetet och att färdigt arbete kommer bedömas av examinator och publiceras på Internet. Men att arbetet endast används i samband med studien. I samband med planering och genomförande av intervjuer har det blivit klargjort vad syftet med arbetet är och enligt Johansson och Svedner (2001) vinner forskaren respekt och förtroendet ökar om de visar respekt för de intervjupersoner som deltar, likaså ökar motivationen att delta i intervjun.

Att beskriva och ge en tydlig bild av vad som kan förväntas av intervjuare och av situationen och hur mycket tid intervjun kommer ta i anspråk är viktigt att förmedla i samband med planering och kontakt med intervjuperson och att intervjun inspelas på band. Samt att ge en förklaring till syftet med att hemlighålla frågeställningarna och att det gives samtycke till detta.

Syftet med att ej lämna ut frågorna innan intervjutillfället var för att undvika att den intervjuade skulle kunna förbereda sig och ge tillrättalagda svar. Förhoppningen med dessa intervjuer är att få direkta och spontana svar. Jag har även varit tydlig med att lärarnas anonymitet respekteras och att jag tar mig friheten att använda det material jag anser väsentligt för studien och att jag även genomför vissa tolkningar och omformuleringar av svaren i min sammanfattning. Då det gäller anonymiteten har jag informerat om att jag och min handledare kommer ha tillgång till svarsmaterialet och att valda delar kommer publiceras i mitt arbete och finnas tillgängliga på internet.

8.4 Genomförande och bearbetning

Då mitt syfte var klargjort och jag formulerat mina frågeställningar började jag ringa runt till olika kommuner för att komma i kontakt med skolor och lärare som kunde tänka sig att medverka till att bli intervjuade och i samband med dessa samtal informerade jag kort om syftet och förutsättningarna med intervjun. Lärarna samtyckte muntligen via telefon till att delta. De sex lärarna är alla lärare i karaktärsämnet Omvårdnad och förutsättningarna inför intervjun som de alla blivit informerade om är att frågorna var okända för dem inför intervjun

och att de skall svara utan möjlighet till följdfrågor från dem för klagörande, detta för att deras tolkning av frågan skall vara individuell och fri. Jag har dock möjlighet att ställa följdfrågor på deras svar om jag anser det nödvändigt.

Intervjuerna sker enligt överenskommelse med lärarna på respektive skola i enligt berörd lärare lämplig lokal.

Inspelningen sker på en Mp3 spelare och jag gör även skriftliga anteckningar under intervjun som ett minnestöd.

Svarsmaterialet kommer därefter att bearbetas och sammanfattas manuellt. Intervjuaren bearbetar materialet genom att avlyssna och skriva ner svaren för att därefter ta ut det väsentliga för syftet med studien och sammanställa i examensarbetet. Materialet kommer att sammanställas genom kategorisering. Materialet kommer då det är bearbetat och tillfört examensarbetet och har delgivits min handledare samt blivit godkänt vid bedömning att destrueras.

Vad som är väsentligt bestämmer intervjuaren. I samband med intervjuer och inspelning kommer frågeställaren även att föra skriftliga anteckningar som ett komplement.

Intervjun beräknas ta ca 30-45 minuter i anspråk.

En av lärarna har jag intervjuat genom att skicka ett skriftligt mail med frågeställningar av liknande karaktär varpå denne har svarat skriftligen. Det skriftliga svarsmaterialet kan komma att användas i sammanställningen om vidtecknad finner det relevant för resultatet. Resterande lärare har jag dock intervjuat muntligen och direkt.

8.5 Tillförlitlighet

Intervjuerna är sex till antalet och för få för att kunna dra empiriska slutsatser av. Resultatet kan ge en antydning och kanske belysa intressanta områden att fördjupa sig inom eller göra en mer omfattande studie kring.

Respondenterna är alla kvinnor och även åldersmässigt en relativt homogen grupp och detta kan möjligen ha en betydelse för materialet och det resultat som framkommer.

9. Resultat

Vid sammanställandet av svaren framkommer att respondenternas svar bottnar i att på olika sätt relatera till begreppet *motivation* som en förutsättning för att svara på frågorna och därmed olika strategier att uppbringa motivation hos eleverna. Vissa aspekter har genomgående betonats i undersökningen och för att bättre överblicka resultatet är materialet indelat i olika kategorier.

9.1 Individ och verklighetsanpassning av program och kursmål

En aspekt som beskrivs är att individanpassa målen med utbildningen och att bryta ned målen i delmål. Tanken med att individanpassa målen är enligt respondenterna att eleverna kommer till utbildningen med stora olikheter i förutsättningar genom bland annat deras hemförhållanden och tidigare skolgång och att läraren bör upptäcka och anpassa sin undervisningsstrategi då elevens förmåga att tillgodogöra sig lärandet varierar. Meningen med att bryta ned målen i delmål är att tydliggöra för eleven vad de bör lära för att klara av utbildningsmålen under en kort och avgränsad tidsperiod för att underlätta för dem att se sin egen läroprocess. I denna process kan läraren också få klarhet i *hur* den enskilde eleven lär sig, vilka strategier eleven använder. En aspekt som framkommer är att ”delaktigheten är mycket viktig och att förstå syftet; varför skall jag lära mig detta? /.../ personifiera målen hos eleven” enligt en respondent, vilket betyder att eleven kan förstå kursmålen utifrån sina personliga förutsättningar genom samtal och förklaring av läraren och de delmål hon har på vägen dit. Detta innebär i sin tur också att eleven ibland får en positiv erfarenhet av utbildning då de kan se sina egna framsteg mer tydligt.

En annan aspekt som framkommer är att personifiera målen i meningen att få eleven personligt delaktig i att uppnå sina individuella mål och att, om detta lyckas, finna elevens inre drivkraft.

Att uppmana eleven att ställa sig frågan; Hur kan jag individuellt nå mina mål?

Detta skall förstås som att genom att tydliggöra hur och vad som krävs för att nå sitt personliga mål, enligt eleven, krävs en motprestation och egenansvar av eleven över sitt lärande. En variant av detta uttrycktes på följande vis:

Du kan ej sträva mot ett mål du ej förstår. Eleven måste ta det till sig. Annars är det skolverkets mål. Då är det bara ditt engagemang som lärare som driver på eleven.

Detta innebär att man går igenom texten som beskriver målen i varje enskild kurs och översätter denna till en "begriplig" målformulering som lärare och elever gemensamt förstår och kan arbeta mot då skolverkets text ofta upplevs svårtolkad och abstrakt i sitt originalutförande.

En annan utsaga formulerar följande:

Att konkretisera målen, att göra dem förståeliga. Vad exakt behöver du göra här i stunden för att uppnå det här målet? /...../ Att lärlingen förstår vilka mål de ska nå och att vi lärare och handledare tydliggör det i undervisningen och vid utvecklingssamtal.

Och det framkommer genom en annan utsaga som en fördel att man bryter ned målen i mindre mer gripbara delmål. I en utsaga betonas att man tar :

små, små steg. Jag tror man kan kalla det delmål och ge eleven ökad självkänsla genom små uppgifter de kan klara av, ibland att komma till lektion.

En aspekt som också framkommer är betydelsen av att *verklighetsanknyta* målen med utbildningen för eleverna. Detta tar sig uttryck genom att ha metodövningar där man i en metodövningssal försöker skapa en miljö som är så realistisk och verklighetsnära som möjligt

Där eleverna kan träna olika omvårdnadssituationer så nära hur det är på en arbetsplats som möjligt.

En annan aspekt är att inför eleverna genom egna exempel beskriva hur arbetssituationen kan komma att se ut som undersköterska då de kommer ut på olika arbetsplatser. Att hjälpa dem att få en bild av vad som förväntas av dem men också vad de kan förvänta av arbetslivet. Det antyds att denna koppling till deras framtida yrkesval kan ha en motivationshöjande effekt.

Det uttrycks på följande vis:

Den teori de får i skolan appliceras direkt i verksamheten (praktikplatsen, min anm.) genom att de gör undersökningar och har uppgifter med sig som handledaren vet om och kan ge stöd i /...../ Att de vet vad de skall bli, ungefär som att se en färdig Volovobil om man står på bandet, man vet

hur det skall bli när det blir klart, har modellen framför sig.

Exemplet med volvobilen kan möjligen vara en metod att konkretisera och visualisera för eleverna vad deras utbildning kan leda till och till vilken nytta.

9.2 Didaktiska val

Det framkommer även som viktigt att variera undervisningsmetoderna och att detta företrädesvis skall ske i samråd med eleverna. Också att snabbt kunna förändra sitt undervisningsupplägg om förutsättningarna förändras anses betydelsefullt. En av respondenterna säger följande:

Det är av mindre vikt om läraren har goda ämneskunskaper om de ej kan förändra den didaktiska processen eller sin planering om den enskilde elevens förutsättningar kräver det.

Detta förklaras genom att betona att den pedagogiska skickligheten och ”finessen” är mer betydelsefull i meningen att kunna bedöma och avgöra vilken metod som bör användas i varje given situation utifrån elevens/elevernas behov och förutsättningar.

Vad gäller didaktiken framkommer det att elevernas förutsättningar som grupp ibland lämpar sig bättre eller sämre för en viss didaktik enligt undersökningen och att det då ligger i lärarens funktion att snabbt kunna avgöra detta och anpassa undervisningsmetoderna för att optimera förutsättningarna för lärandet.

En respondent formulerar;

Du kan ha jättebra, kunniga lärare men stoppar där om du ej kan lära ut. Du kan ha gjort en bra planering där du kan se den röda tråden från A till Ö men klassen klarar ej planeringen. Du måste ändra den didaktiska processen eller din planering. Måste kunna fånga elevernas intresse /.../ lärare måste vara lite spontana i sin planering och kunna improvisera. Att möta eleverna.

Exempel på olika former av metoder kan vara: lärande i grupp eller enskilt, redovisningar genom muntligt eller skriftligt framställande, att visa upp resultat av sitt arbete genom powerPoint, collage, skriftligt arbete, gruppredevisning, klassdiskussion av debattkaraktär. Men också framställande av filmmaterial blir vanligare som redovisningsmetod. Ett exempel som också beskrivs är att arbeta med olika teman och då över en längre tid där det sker en koppling till APU (arbetsplatsutbildning) och att en del av detta arbete bedrivs ute på APU

placering med handledaren delaktig i processen. Ett sätt att arbeta beskrivs genom att de har praktiska prov i omvårdnadsövningar där årskurs 1 handleddes och instruerades samt bedömdes av årskurs 3 och att årskurs 1 i sin tur därefter bedömde årskurs tre i deras insats. Vidare fanns på denna skola även ett samarbete med Högskolan där sjukgymnaststuderande, logopedstuderande och adionomstuderande kom till skolan för att undervisa eleverna i deras specialkunskaper.

Det som framkommer som av betydelse är att variera metoderna och anpassa dessa efter elevernas och klassernas förutsättningar.

PBL (problembaserat lärande) formuleras som en metod som en respondent beskriver som sitt underlag för undervisningen. Denna metod beskrivs som att tillvägagångssättet i sig själv har en motivationshöjande effekt genom att eleverna själva ur ett givet material plockar ut vad de vill arbeta med utifrån sina egna intressen och att detta har en positiv inverkan på den inre motivationen hos den enskilde eleven.

Också här framkommer att lärandet och redovisning av lärandet sker på olika sätt och att den didaktiska metoden är att just använda många olika metoder och att anpassa dessa till kursinnehåll och elevförutsättningar.

Utformningen av lärlingsutbildningen beskrivs som en specifik metod genom att den planeras speciellt med hänsyn till koppling mellan praktik och teori så att eleven skall uppleva en helhet i sitt lärande.

Enligt de svar som framkommer kan lärlingsutbildningen bidra till en förståelse av sammanhang vilket ger utbildningen en betydelse för den enskilde eleven och ibland befrämjar den inre motivationen.

Lärlingsutbildningen ger även bättre förutsättningar för elever som har en praktisk och social talang att lyckas med sin utbildning, enligt intervju svaren. De får möjlighet att visa sin lämplighet under en längre och mer kontinuerlig period under sin APU och kan därmed få uppskattning av handledare och lärare. En respondent formulerade följande:

Man kan bli förvånad när man kommer ut och ser hur fantastiska de är i bemötandet av en boende och hur duktiga /.../ En sån sak ser vi aldrig i klassrummet. Då kan vi bara tycka att eleven är stökig och jobbig.

Utformningen av denna utbildning innebär ett stort personligt ansvar för lärandet av eleven och innebär, enligt respondenten, att bara ett fåtal elever klarar av att genomföra en lärlingsutbildning då kraven på eget ansvar med lärandet är större.

9.3 Relationellt förhållningssätt med elevinflytande och delaktighet

Vad som också beskrivs som en betydelsefull aspekt för att klara utbildningen bättre är att lärarna aktivt försöker skapa relationer till eleverna. Att visa intresse i deras individuella situation och hur de är som personer. Att visa förståelse och omtanke i hur elevens situation utanför skolan ser ut och att i detta avseende också bli personlig i viss grad. Det beskrevs som ”superviktigt” att vid varje enskilt undervisningstillfälle se på varje enskild elev åtminstone en gång för att eleverna skulle känna sig sedda och betydelsefulla och därmed viktiga som individer för läraren.

Ett annat sätt att uttrycka det var:

Att jag ser varenda individ och att jag kommer ihåg någon grej om varenda individ så att den personen känner sig i relation till mig. Att jag lägger mig vinn om att varenda gång jag träffar eleverna i grupp har jag i bakhuvudet att jag skall titta på varenda elev en gång varje gång så att de känner sig sedda. De blir därigenom viktiga och det betyder, anser jag, att deras prestationer blir viktiga för dem för de tror det är viktigt för mig.

Något som också framkom som betydelsefullt var att visa att man tror på elevens förmåga och att de kan lita på dig och att visa respekt och omtanke.

Att också skapa en familjär miljö formulerades som betydelsefullt:

Här på OP-programmet är vi som en enda stor familj, att vi hjälps åt i de olika klasserna

Förkortningen OP betyder omvårdnadsprogrammet.

En aspekt som också är återkommande är att det är betydelsefullt att eleverna är med och kan påverka hur lärandet skall ske och på vilket sätt det skall redovisas. Detta beskrivs på följande vis; Först diskuterar lärare och elever tillsammans vad målen med kursen betyder och innebär och därefter utarbetas en modell för hur lärandet skall ske och på vilket sätt man redovisar resultatet. I denna process är det betydelsefullt att som lärare och i den egenskapen som ledare försöka ta ett steg tillbaka och ge eleverna utrymme till att bestämma. Det beskrivs att ungdomarna ofta har svårt att vara med och bestämma hur lärandet skall utformas då de är vana sedan grundskolan att läraren bestämmer över detta.

För att vara med och påverka utformningen av undervisningen är det viktigt att eleverna fullt ut förstår vad målen med kursen innebär. Detta för att kunna relatera till lämpliga lärometoder. En aspekt som framkommer är samtalen i klassen där läraren kan liknas vid en samtalsledare som ett sätt att utöva elevinflytande. Detta genom att lyssna till och värdera elevernas åsikter och stimulera till reflektion.

Följande utsaga belyser detta:

Har jag inte motivation gör jag inget bra jobb. Om jag gör något som någon annan säger till mig att göra och jag tycker inte det är speciellt spännande så blir inte motivationen på samma sätt. Jag gör det för att jag skall så göra men om jag är med i processen och får bestämma hur jag skall nå något tror jag man har en chans att hålla upp glöden lite längre i själva arbetet jag skall göra.

En annan aspekt som framkommer är att det är viktigt med ett mer formaliserat elevinflytande och exempel på detta kan vara elevråd och lärlingsråd. Här kan eleverna få uttrycka sina synpunkter av utbildningen och utöva ett verkligt inflytande över utformningen av deras utbildning på ett mer övergripande plan. I detta avseende är det viktigt att eleverna får stöd i hur man går tillväga rent praktisk då man har elevråd, hur och på vilket sätt man strukturerar ett sådant möte för att det skall fungera på bästa sätt.

9.4 Lärarnas arbetsförhållanden och förändrade yrkesroll

Lärarnas utrymme i sitt arbete att sitta ned och föra pedagogiska samtal med kolleger om vilken didaktik som är användbar och hur man kan arbeta för att lösa diverse komplicerade situationer i skolmiljön är något som belyses som betydelsefullt.

En respondent formulerar; "Hur når man elever som ej är motiverade?" Att detta kunde vara något som behöver diskuteras kollegialt för att utbyta erfarenheter.

De hävdar att tid för detta är lågprioriterat av skolledningen och att även olika former av fortbildning är sällsynt förekommande. De beskriver också en miljö där skolledning ibland skulle kunna vara mer flexibel och lyhörd inför lärarkollegiets åsikter och önskemål.

En respondent betonar skolans organisation och "att ta emot lärarnas ideer" som betydelsefullt. Tanken är att det skulle göra dem skickligare som pedagoger om ovanstående blev bättre och därmed skulle troligen fler elever också klara av att genomföra sin utbildning.

En aspekt som blir beskrivet som ett personligt dilemma formuleras på följande vis:

En konflikt inom oss; Vi som yrkeslärare ser inte bara till eleven utan vi ser också till patienten

vårdtagaren och den vård vi vill skall vara i Sverige. Eleverna måste kunna en mängd saker för att höja dels undersköterskornas kompetens men också status och i förlängningen kanske också lönen så det är en konflikt i huvudet på oss.

Citatet beskriver att lärarens uppdrag inte bara handlar om att få elever som klarar målen utan också elever som läraren vill skall ta hand om vårdtagare med gott samvete enligt min tolkning.

En aspekt som framkommer är att det är brist på datorer och att eleverna ej har egna datorer genom skolans försorg. Detta varierar från skola till skola och på vissa skolor har eleverna datorer. Det antyds att detta kan påverka de pedagogiska förutsättningarna för läraren men också bidra till en ojämlig förutsättning för eleverna beroende på vilken skola och kommun de går i. Vidare betonas att den tekniska utrustningen skall vara uppdaterad vilket ger nya didaktiska möjligheter samt att rätt utrustning kan motivera elever i lärandet. Att man genom en uppdaterad utrustning bättre kan nå den yngre generationen som är uppväxt med och van vid att hantera denna.

Vad som också beskrivs under dessa intervjuer var att skolan och utbildningen av framtida undersköterskor bör ha ett nära och ömsesidigt samarbete med de potentiella arbetsgivare som finns ute i samhällslivet. Att skolans representanter skall lyssna till vad som förväntas av framtida personal från arbetsgivarna och försöka anpassa utbildningen för att optimera möjligheten för eleverna att få jobb efter examen. Det beskrivs på följande vis; ”Att jobba ut mot verksamheten” vilket avser att anpassa utbildningen utifrån hur arbetsplatserna ser ut. Detta samarbete och anpassning kan dock ej strida mot skolverkets målbeskrivning av utbildningen.

Vid lärlingsutbildning som existerar vid ett antal av de skolor jag besökt var samarbetet med potentiella arbetsgivare av en djupare och mer formaliserad art som också formuleras i målbeskrivningen av denna variant av utbildningen som en förutsättning.

En respondent som arbetar med lärlingar uttrycker att det är viktigt att lärare och handledare ute på praktikplatser känner varandra och har ett yrkesmässigt utbyte med varandra.

10. Diskussion

Mitt intryck från intervjuerna är att jag mött lärare som har ett intresse i sitt arbete och som vill utveckla pedagogiken och följa med utvecklingen. Att de har en gedigen omtanke om sina elever och vill dem det bästa. Jag har kommit till insikt i att lärarens yrkesutövande är ganska fritt i bemärkelsen av val av metod, men också ensamt, enligt en respondent.

Till min förvåning har inte lärlingsutbildningen fått det genomslag jag hade väntat mig, åtminstone i tanken hos lärarna. Stora förändringar tar tid att jobba in i verksamheter och i människors medvetande och det finns säkert "barnsjukdomar" i den nya läroplanen som i allt annat nytt och oprövat. De svar jag fick resulterade i de kategorier jag presenterat under resultatsammanfattningen. Intressant är om dessa kategorier fortfarande kommer ha samma betydelse i lärarnas medvetande i framtiden då vi nu har fått en ny läroplan och nya bedömningsunderlag. Kommer lärares och elevers inbördes förhållande ytterligare förändras och hur påverkas lärandet av detta?

Mina intervjuer var sex till antalet och får betraktas som en pilotstudie och en liten skrapning på ytan. Det skulle vara intressant att om några år då den nya läroplanen är inarbetad i skolsystemet göra en ny intervjustudie av större omfattning och se om kategorierna förändrats och dess inbördes betydelse förskjutits. Vad skulle flertalet lärare betona mest?

Kommer en lärlingsutbildning ha en mer framskjutande position, eller inte?

Det har inte varit ett enkelt arbete att hålla isär kategorierna och i vissa fall flyter de in i varandra vilket inte är oväntat. Jag har dock valt att dela upp resultatet för att tydliggöra för läsaren.

Jag väljer att föra ett resonemang i min diskussion med samma struktur som i resultatdelen. Således kommer jag använda samma kategorisering för att underlätta för läsaren.

10.1 Individ och verklighetsanpassning av program och kursmål

Det som framkommer genom denna undersökning är att respondenterna betonar betydelsen av att göra utbildningsmålen tydliga och begripliga för eleverna; *vad* skall de lära sig och *hur* skall de lära sig. Respondenterna nämner att gemensamt förstå målbeskrivelsen och att vara överens om vad som förväntas som betydelsefullt och att därefter dela in kursmål i mindre delmål. Detta hjälper lärare och elever att bättre överblicka vad som krävs och inom vilken

tidsram. I rollen som lärare har jag även större möjlighet att ta en individuell hänsyn till varje enskild elevs förutsättningar genom att variera delmålens omfattning.

Att lärare och elev diskuterar elevens individuella förutsättningar och därefter gemensamt gör upp en planering med delmål beskrivs som motivationshöjande av Giota (2002) förutsatt att det finns en balans mellan lärarens och elevens målsättning.

Min erfarenhet genom samtal med elever får mig att tro att denna strategi är gynnsam och bidrar positivt till lärandet. Att delmål skapar en bättre överblick i lärandet.

Känslan hos eleven att ha en möjlighet att nå målen är viktig enligt Jenner (2004) och det beskrivs av respondenterna som en fördel att man bryter ned målen i mindre mer greppbara delmål.

Dysthe (2007) betonar även elevens möjlighet till delaktighet och förståelse av utbildningen och att kunna se en meningsfullhet i lärandet. Just att skapa en känsla av meningsfullhet beskriver även Revstedt (2007) som en viktig drivkraft i lärandeprocessen. Jenner (2004) formulerar i sin attributionsteori en del faktorer som stimulerar motivation och beskriver *möjligheten att lyckas och värdet av målet*, alltså Vad är nyttan?

Antonovsky (2005) har med sitt KASAM begrepp betonat betydelsen av att uppleva känsla av sammanhang genom hanterbarhet, begriplighet och meningsfullhet. Enligt lärarna befrämjas dessa begrepp genom att verklighetsanknyta utbildningsmålen.

Marton (2000) formulerade följande; ”att lösningen i sig ej är det pedagogiskt viktiga utan processen dit och att förstå helheten”.

Eleven skall kunna förstå vad som förväntas och vad som krävs för att uppnå kursmålen och det är lärarens uppgift, menar jag, att synliggöra detta för eleven.

Steinberg (2006) betonar också i sina råd till lärare att försöka synliggöra läroprocessen för varje enskild elev.

10.2 Didaktiska val

Något som även betonats av mina respondenter i undersökningen är att som lärare vara lyhörd inför elevernas förutsättningar och behov och att snabbt kunna anpassa undervisningen om så krävs och att metoden är att variera undervisningen för att skapa lust och intresse.

Det didaktiska valet enligt svarsmaterialet är således att *variera* inlärningsmetoderna efter elevernas förmåga och behov. Att kunna vara flexibel och lyhörd som lärare att ”känna av” vilken metod som passar bäst i given situation.

På vård och omsorgsprogrammet genomförs praktiska övningar i olika omvårdnadsmoment i mer eller mindre omfattning beroende på vilken skola du går på. På vissa skolor betonas och

prioriteras denna del mer än på andra och på lärlingsutbildning genomförs dessa moment i större utsträckning eller helt och hållet på APU. Då det gäller en renodlad lärlingsutbildning är det inom de pedagogiska ramarna rimligt att se det som en didaktisk variant inom vård och omsorg.

En intressant variant på detta tema som utprovats och utvärderats på vissa håll i Sverige är ULVE (utvecklande, lärande vårdenhet) där vissa vårdenheter har någon eller några sängplatser som är avdelade åt eleverna där de kan vårda sina patienter under handledning som en pedagogisk satellit i en verklig vårdmiljö med ”riktiga” vårdtagare (Ekebergh 2009). Att se sammanhang och känna meningsfullhet i en sådan pedagogisk miljö bör rimligen öka då känslan av ansvar och att det är ”på riktigt” bör infinna sig hos den enskilde eleven.

Dewey (2004) betonar ofta i sina beskrivningar betydelsen av att aktiviteterna i skolan skall upplevas meningsfulla av eleverna och att det är viktigt att som lärare tydliggöra och koppla till samhällslivet. Att försöka medverka till ett bra samarbete med exempelvis verksamheter där eleverna gör sin praktik. Lärlingsutbildning beskrivs och presenteras som ett alternativ som försöker närma sig denna teoretiska tanke men även konceptet med ULVE bör stärka denna upplevelse i läroprocessen.

Egidius (2005) formulerade följande ord:

Att låta de lärande använda det vetande som de håller på att lära sig, att låta dem göra något med det att få dem att reagera känslomässigt på det, allt enligt den dynamiska synen på lärande, minne och kompetens-det är enligt min uppfattning en av pedagogikens grundpelare.

Vad gäller lärlingsutbildning som pedagogiskt alternativ så finns det vissa studier som stödjer att denna metod att lära sig skulle bidra i positiv riktning vad gäller andelen elever som genomför sin utbildning och även får anställning efteråt.

Enligt en studie (skolverket 2006) gjord i de fyra länderna Tyskland, Österrike, Danmark och Finland hävdas att självförtroendet och motivationen ökar hos skoltrötta elever när man arbetar med lärlingsutbildningar. Lärlingsutbildningar har funnits som alternativ under många år i dessa länder och det hävdas även i undersökningen att möjligheterna för ungdomarna att få jobb efter slutförd utbildning är större än vid annan utbildningsform.

Tanken att praktisk utbildning skall föregå teoretisk och att detta skulle kunna var befrämjande för lust och intresse är ingen ny tanke.

Dewey (2004) hävdar att teoretiskt stoff och erfarenheter måste organiseras på ett sådant vis att det sker en koppling och ges ett sammanhang. Han menar att de praktiska momenten är viktiga att lära och att de i vissa fall bör föregå de teoretiska delarna.

Det framkommer också vid en intervjustudie med elever och lärare genomförd av Holm (2009) att variation i lärandet och en tydligare koppling mellan lärande på en praktikplats och i skolan totalt sett ökar studiemotivationen.

Detta betyder förvisso ej att det nödvändigtvis måste vara en lärlingsutbildning för att skolan skall lyckas med denna tydlighet mellan teori och praktik. Jag har själv erfarenhet av exempel på där detta kan lyckas med betydligt mindre APU tid. Mycket tror jag handlar om samarbete och tydlighet i hur man planerar APU placeringar med handledare och elever.

Det beskrivs också i en intervjustudie av Holmberg (2009) som betydelsefullt enligt eleverna att läraren har förmåga att skapa variation i lärandet och gärna kan bjuda på ”något utöver det vanliga” ibland under lektionerna.

Även White (1997) formulerar i sina faktorer för att befrämja motivation i det pedagogiska arbetet att variera hur eleverna tillgodogör sig lärandet som betydelsefullt.

Som renodlat exempel på metod framkom PBL (problembaserat lärande) men även här var upplägget varierat.

Enligt Egidius (2005) beskrivs PBL som en metod som befrämjar reflektivt tänkande med samtal och egenarbete för att förstå sammanhang.

Som jag uppfattar det är det att liknas vid det ” sokratiska samtalet” som betonar samtalet mellan lärare och elev och det reflektiva tänkandet.

10.3 Relationellt förhållningssätt med elevinflytande och delaktighet

Genom respondenternas svar framkom att det var betydelsefullt att vara personlig och att visa intresse i elevernas situation. Att försöka ha inlevelse och förståelse. Att se varje individ och dennes förutsättningar och förmåga. Det beskrivs att medinflytande och delaktighet befrämjar lärandet och stärker motivationen. Men att det också ställer krav på läraren att kunna bedöma hur mycket ansvar eleverna är mogna för att kunna hantera och att som lärare lägga en del av inflytandet i elevernas händer och stödja dem i detta.

Thornberg (2007) anser att lärare bör lägga stor vikt vid den relationella aspekten av lärandet och att inta en auktoritativ framtoning. Med auktoritativ framtoning förstås att som lärare ställa krav och sätta upp regler och att förvänta sig att eleverna vill samarbeta. Det betonas att

det är betydelsefullt att läraren motiverar sina krav och regler och lyssnar till elevernas synpunkter och att visst förhandlingsutrymme existerar mellan lärare och elev.

Holmberg (2009) genomförde ett antal intervjuer med elever där det framkom att eleverna då de skulle beskriva vad som karakteriserar en bra lärare svarade; att egenskaper som att visa omtänksamhet, att vara positiv, att vara engagerad och att besitta social kompetens var motivationshöjande faktorer i deras lärande.

Att i viss mån vara personlig och ”bjuda på sig själv” har varit viktigt för mig under mina försök att agera lärare och min upplevelse är att det bidrar till en mer avslappnad stämning och ökad motivation hos eleverna. Om jag lyckas övertyga eleverna om att det de skall lära sig är meningsfullt genom att vara personlig och bjuda på egna erfarenheter av arbetslivet och olika vårdsituationer och att se och värdera dem som individer anser jag att detta är en viktig del av pedagogiken.

När vårdlärare fick frågan vad som var viktiga förmågor att besitta i sitt yrke blev några av svaren bland annat att vara lyhörd, att vara personlig, att vara uppmuntrande m.m vilket betonar betydelsen av att ha ett relationellt förhållningssätt (Heymann & Sandström 2008). Då det gäller medinflytande och delaktighet är det betydelsefullt att detta sker på *riktigt* och inte endast som en målformulering i en skrivelse. Jag anser att det krävs mod och utmaning att verkligen involvera eleverna i att få inflytande över undervisningen och en viktig del i detta är att kunna bedöma mognadsgraden hos eleverna och hur mycket medbestämmande de kan hantera att ta ansvar för. Min erfarenhet är att skillnaden kan vara stor mellan årskurs 1 och årskurs 3 på gymnasieskolan i detta avseende och att det är viktigt att beakta. I samband med en dialog med eleverna där man involverar dem i delaktighet och medinflytande bör man även, enligt mig, motivera sina ställningstaganden till graden av inflytande för eleverna.

Dysthe (2007) anser att det befrämjar elevernas motivation om lärarna visar att de anser att eleverna har något att bidra med i lärandeprocessen och att de är med och kan påverka inlärningsprocessen. Även Jenner (2004) beskriver betydelsen av att eleven är delaktig och kan påverka undervisningsupplägget och anser att detta kan bidra till ökad motivation hos den enskilde eleven

Vad gäller kopplingen mellan medbestämmande och motivation finns det mycket empiri som talar för att verkligt inflytande över sin inläring befrämjar ökad motivation.

En intervjustudie med elever i Norge resulterade också i att eleverna ansåg att medbestämmande över utbildningens innehåll bland annat var motivationsstärkande för lärandet (Stornes, Bru&Idsoe 2008).

10.4 Lärarnas arbetsförhållanden och förändrade yrkesroll

Det som också framkommit genom mina intervjuer, men också genom egen erfarenhet, är att många lärare anser att diskussioner angående pedagogiken med kolleger saknas eller sker för sällan. Att kunna dela med sig och reflektera över dilemman i arbetet. Att arbeta med fördjupat samarbete och nya pedagogiska arbetsformer, ämnesöverskridande, är som jag uppfattar det ett önskemål. Och det finns en idè om att detta skulle berika undervisningen men tid och resurser finns ej för att dessa lärare skall kunna mötas och planera. Tidsramarna och arbetsbelastningen är för stor för att möjliggöra detta och i vissa fall kanske även intresset från enskilda lärare.

Jag anser att denna aspekt påverkar och kan underminera elevernas motivation och deras lärande genom att de ges sämre förutsättningar att lyckas med sina studier.

Enligt en rapport från arbetslivsinstitutet (2006) är lärarnas arbetsmiljö belastande. Lärarna upplever många stressrelaterade situationer, huvudsakligen kopplade till faktorer som stora klasser, arbetsklimatet i klassrummet och avsaknad av stödfunktioner (Berglund & Larsson 2006).

Då det gäller GY 11 reformen och vad det kommer innebära för lärarnas pedagogiska förutsättningar är det ännu för tidigt att kunna ha en uppfattning om det. Läringsutbildningen tror jag också kommer ställa nya krav på lärarna att finna ett nytt sätt att arbeta.

Att organisera, planera och implementera en ny variant av utbildning kräver mycket tid och resurser och var skall man hitta denna tid och resurs i ansträngda kommunala skolbudgetar? Då det gäller teknik och utrustning för att underlätta pedagogiken och följa med utvecklingen globalt är det min erfarenhet att detta är på gång. Att det är rimligt att anta att detta kommer öka i takt med att lärarkåren förnygras och därmed kunskapen och intresset. I många avseenden är det eleverna som genom sina goda IT kunskaper driver utvecklingen framåt i skolan och visar och instruerar och även entusiastmerar sina lärare.

En studie där man gör en internationell jämförelse vad gäller datortäthet i skolan och användandet av dessa av elever och lärare visar att svenska elever använder datorer i hög omfattning i skolarbetet men ej lärarkåren. Även på fritiden använder lärarna sällan datorer och internet trots goda förutsättningar till datorer och Internetuppkoppling (Skarin 2007).

Denna rapport är några år gammal och jag tror att det är rimligt att anta att bilden har förändrats och att lärarnas intresse och användande av IT ökat vare sig de vill eller ej.

11. Slutsats

Resultaten av undersökningen visar att motivation har betydelse för i vilken utsträckning eleverna på vård och omsorgsprogrammet når sina utbildningsmål. Respondenterna i undersökningen beskriver att olika tillvägagångssätt att bedriva den pedagogiska verksamheten har betydelse för i vilken omfattning eleverna blir motiverade att lära. Det framkommer att respondenterna anser att undervisningen bör varieras utifrån elevens/elevernas förutsättningar och att läraren bör ha ett relationellt perspektiv i sin kontakt med eleverna. Det beskrivs att den enskilde eleven skall upprätta mål och delmål i sitt lärande för att bättre överblicka sin egna läroprocess. Respondenterna beskriver även att det är viktigt att eleverna upplever att de har möjlighet att påverka och är delaktiga i sitt lärande. Lärlingsutbildning beskrivs som ett alternativ som kan fungera för vissa elever men också ställer högre krav på den enskilde med mer egenansvar över lärandet. Respondenterna beskriver även en besvärlig pedagogisk arbetssituation för den enskilde läraren där möjlighet att utbyta erfarenheter och arbeta ämnesöverskridande är bristfälliga. Respondenterna anser att större möjlighet till diskussioner och samarbete mellan enskilda lärare skulle öka den pedagogiska kvaliteten och leda till högre måluppfyllelse för eleverna.

12. Avslutning

Resultatet av dessa intervjuer väcker funderingar kring hur lärlingsutbildningen kommer att få genomslag på sikt, eller inte. Är det en reform som kan underlätta för vissa elever att klara sin utbildning med godkänt resultat och därmed en tillgång i utbildningssystemet eller ett mer övergående fenomen.

Är det till gagn för den enskilde eleven att vara lärling?

Det skulle kunna vara intressant att göra en uppföljande studie om några år och se var lärandet och lärlingsutbildningen landat i den nya gymnasiereformen.

Då skulle jag nog välja att som metod genomföra en observationsstudie för att närmare studera didaktiska strategier av läraren i interaktionen med eleverna.

Har resultatet, med eller utan, lärlingsutbildningar blivit att elever som läser vård och omsorg i större omfattning når sina utbildningsmål. Jag hoppas det då det för samhället är så viktigt med duktiga och engagerade medarbetare i vården och att de får goda utbildningsmöjligheter. Dessa intervjuer har beskrivit att det finns en samsyn bland lärarna i att det har betydelse hur man arbetar med didaktiken och att det sociala samspelet mellan lärare och elever är meningsfullt. Lärlingsutbildning beskrivs som ett alternativ men också som en utbildningsvariant som ställer stora krav på mognad och individuellt ansvar på den enskilde eleven och något som endast få elever enligt lärarna klarar av att leva upp till.

Även skolorna skall rustas för att arbeta på ett helt annorlunda sätt med lärlingsutbildning vilket långt ifrån alla skolor är redo för.

Idag är det inte många elever på vård och omsorgsutbildningen som genomför lärlingsutbildning. Kommer dessa elever att öka i framtiden?

Att kunna se sammanhang och känna meningsfullhet i det jag lär mig. Är det en god förutsättning för lärande?

Resultatet av detta arbete anger det, anser jag, och det framkommer även att lärlingsvarianter skulle stärka förmågan hos den enskilde eleven att se och förstå sammanhang.

Vissa formuleringar fastnar i medvetandet. Kanske för att de är så enkla och komplicerade på en och samma gång. Jag vill avsluta med följande citat;

Att man använder det som man håller på att lära sig, eller att man är medveten om att man kommer att behöva det man lär sig/.../ Att det man lär sig är stimulerande och berikande (Egidius 2005 s.19).

Joachim Lundström

13. Referenser

- Ahl, H. (2004) *Motivation och vuxnas lärande; en kunskapsöversikt och problematisering*. Myndigheten för skolutveckling. Stockholm. Liber distribution.
- Andersson, J. (2010) *Några elevers sätt att beskriva motivation*. Examensarbete 30 Högskolepoäng, C-nivå. Högskolan Gävle.
- Antonovsky, A. (2005) *Hälsans mysterium*. Stockholm. Natur och kultur.
- Bandura, A. (1997) *Self-efficacy: the exercise of control*. Basingstoke: W.H. Freeman 1997.
- Berglund, J Larsson, P. (2006) *Lärares arbetsituation och syn på skolutveckling-en studie av fyra kommuner i projektet "Attraktiv skola"*. Arbetslivsrapport Nr: 2006:27 ISSN 1401-2928 www.arbetslivsinstitutet.se Hämtat 110710.
- Carver, C.S., & Scheier, M.F. (2000) *Perspectives on personality*. Boston: Allyn and Bacon.
- Dewey, J. (2004) *Individ, skola och samhälle*. Stockholm. Natur och kultur.
- Dysthe, O. (2007) *Det flerstämmiga klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Egidius, H. (2005) *Att vara lärare i vår tid: inspirera, handleda, undervisa, organisera och bedöma*. Lund: Studentlitteratur.
- Ekebergh, M. (2009) *Att lära sig vårda: med stöd av handledning*. Lund. Studentlitteratur.
- Friedman, H.S., & Schustack, M.W. (2003) *Personality, classic theories and modern research*. Boston: Allyn and Bacon.
- Giota, J . (2002) Skoleffekter på elevers motivation och utveckling, en litteraturöversikt. *Pedagogisk forskning i Sverige*. Årg. 7, nr.4 s 279-305 issn 1401-6788.
- Glasser, W. (1996) *Motivation i klassrummet*. Jönköping : Brain Books AB.
- Gustafsson, B Hermerèn, G Petersson, B. (2005) *Vad är god forskningsed? Synpunkter, riktlinjer och exempel*. Vetenskapsrådet: Stockholm.
- Gymnasial lärlingsutbildning och arbetsplatsförlagt lärande. Gy 2011. Skolverket (2011)
- Haili, R & Karlsson, H. (2009) *En intervjustudie med elever om viktiga faktorer för studiemotivation*. Kandidatuppsats. Stockholms universitet.
- Henriksson, D. (2007) *Motivation-En lärares resonemang kring området*. Kandidatuppsats. Karlstad universitet.
- Heyman, I & Sandström, B. (2008) *Vårdpedagogik-framväxt, betydelse, perspektiv*. Lund Studentlitteratur AB.
- Holm, G. (2009) *En försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning*. Examensarbete 15 högskolepoäng: Stockholms Universitet.

Holmberg, R. (2009) *Motivation-Kan läraren påverka eleverns motivation?* Y-uppsats 15 högskolepoäng. Malmö Högskola.
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2576>. Hämtat 110503
 Hämtat www.skolverket.se 110410

Imsen, G. (2000) *Elevens värld, introduktion i pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Jenner, H. (2004) *Motivation och motivationsarbete i skola och behandling*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Johansson, B Svedner, P.O.(2001) *Examensarbetet i lärarutbildningen-undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsföretaget.

Jäverberg, K & Taravosh, Z. (1997) *Organisation och ledarskap*. Lund. Studentlitteratur AB.

Läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94 (2006). Skolverket.se
 Myndigheten för skolutveckling. Stockholm. Liber distribution.

Nationalencyklopedin (2010) sökord: motivation. www.nationalencyklopedin.se Hämtat 111003

Revstedt, P.(2007) *Motivationsarbete*. Stockholm: Liber Förlag.

Rosenthal, R & Jacobson, L. (1968) *Pygmalion in the classroom*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Schèele, B. (2006) *Rapport: Gymnasial lärlingsutbildning 2006-02-01 Dnr 61-2005:00191* Skolverket.se.

Skarin, T.(2007) *Effektivt användande av IT i skolan*. Myndigheten för skolutveckling.
www.skolverket.se Hämtat 110615

Skolverket (2008) Enheten för statsbidrag. *PM: Försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning (1 Juli 2008-30 Juni 2011) (SFS 2007:1349) 2008-11-03*. Hämtat www.skolverket.se 110410

Skolverket (2011) *PM: Andel sökande i första hand till Vård och omsorg har minskat (Dnr 2011:697)* www.skolverket.se Hämtat 120609

Smith, R.E. (1993) *Psychology*. St Paul, MN: West Publishing Company.

Statens offentliga utredningar: SOU 2000:19 *Från dubbla spår till Elevhälsa- i en skola som främjar lust att lära, hälsa och utveckling*. Slutbetänkande av elevvårdsutredningen. Stockholm 2000. www.sou.se Hämtat 110403.

Statens offentliga utredningar: SOU 2010:75 *Delbetänkande av nationella lärlingskommittén*. Stockholm (2010) ISBN 978-91-38-23461-7. Hämtat www.skolverket.se 110410

Steinberg, J (2006) *Pedagogdiktorns handbok*. Örebro. Läromedia.

Stensmo, C. (2007) *Pedagogisk filosofi*. Lund. Studentlitteratur.

Stornes, Bru & Idsoe. (2008) Classroom Social structure and motivational climates: On the influence of teachers involvement, teachers autonomy support and regulation in relation to motivational climates in school classrooms. *Scandinavian Journal of educational research*. Vol. 52, No 3, June 2008, pp. 315-329.

Thornberg, R. (2006) *Det sociala livet i skolan*. Stockholm: Liber AB.

White, A.T. (1997) *Keys to the might of motivation*. Education digest Vol. 62, issue 7.

Woolfolk, A, Hughes, M & Walkupp, V (2008) *Psychology in education*. Edinburg: Pearson Longman.